

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ПРОЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЕДНАЙЦЕСЯ!

СЁННЯ ў НУМАРЫ:

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ і ПРАЦЛЕННЯ СІОУЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 47 (1010)

Субота, 20 лістапада 1954 года

Цана 50 кап.

Дарадчык і друг

З прымясцю наведваюць Дашкаўскую сельскую бібліятэку калгаснікі. Яна вызначана не толькі ўтульнасцю і чысцінёй. Ёсць нешта большае, што нястрым на вобліц людзей прыводзіць доўгі асенні і зімовы вечары ў бібліятэцы.

Вядома, такая павага прышла не адразу. Спатрабілася многа працаваць за гадзічку бібліятэкі Мары Барадзінскай, каб гэтая культурна-асветная ўстанова заваявала такі высокі аўтарытэт, каб яна стала месцам, куды абавязкова трэба завітаць.

Адзін у полі не воін, — гаворыць народная прыказка. Сіла і поспех — у калектыве. І Мары Барадзінскай перш-наперш звярнула ўвагу на тое, каб стварыць вакол бібліятэкі трывалы і моцны актыві чытачоў, абнавіліся на які можна праводзіць усю работу. Не адразу ўсё лёгка ўдалося зрабіць. Даламагі леміваць, настольніваць, жадаючы несіць ў масы вясёлы сацыялістычнай культуры.

І вось цяпер, калі работа ў бібліятэцы добра наладжана, прыёмыя завіскі ў чытальную залу. Кожны вечар тут што-небудзь праводзіцца: лекцыя або доклад, канферэнцыя чытачоў ці заняткі літаратуры або шахматна-шахачнага гуртка, калектыўны чыты-яку-небудзь творы ці часопісы, вечары пытаньняў і адказаў або вечары моладзі. У правядзенні ўсіх гэтых мерапрыемстваў прымаюць удзел члены савета бібліятэкі і шырокі актыві чытачоў — калгаснікі, сельская інтэлігенцыя.

Дашкаўская бібліятэка Магілёўскага раёна мае багаты кніжны фонд. На яе паліцах — звыш пяці тысяч кніг. Значная частка з іх заўсёды знаходзіцца на руках у чытачоў. Арганізавана некалькі перасовак, якія абслугоўваюць аддаленыя брыгады ўзбуйненага калгаса.

В. І. Ленін неаднаразова падкрэсліваў велізарнае значэнне кнігі, бачыў «... годзець і славу публічнай бібліятэцы не ў тым, колькі ў ёй рэдкасцей... а ў тым, які шырока абарачаюцца кнігі ў народзе, колькі прыцягваюць новых чытачоў, як хутка задавальняецца любою працаваннем на кнігу, колькі кніг раздадзена дадому...».

У рэспубліцы ёсць намяла добрых сельскіх бібліятэк, якія многае робяць для таго, каб узняць культурны ўзровень калгасніка. Гэта — Ватвінаўская сельская бібліятэка Брычэўскага раёна, Вяліка-Ліпаўская — Хойніцкага, Стапашанская — Лагішынскага, Бабіцкая — Васілевіцкага, калгасныя бібліятэкі сельгасарцель ім Кірава Аршанскага і «Комінтэрн» Магілёўскага раёнаў і рад іншых. Што характэрнае ў іх дзейнасці? Чаму гэтыя бібліятэкі так хвалята наведваюць калгаснікі? Адметная рыса іх дзейнасці — цесная сувязь з жыццём. Работнікі гэтых бібліятэк умеюць прапачуць з чытачом, умеюць прапачуць кнігу, усім месцам свай дзейнасці даламагаюць ажыццявіць гістарычныя рашэнні партыі і ўрада на крутому ўздыму сельскай гаспадаркі.

За апошнія гады кніжны фонд сельскіх бібліятэк рэспублікі намяла павялічыўся. Саветы ўрада і Комуністычная партыя нястомна клопаюцца аб тым, каб зрабіць усіх рабочых і калгаснікаў культурнымі і адукацыйнымі людзьмі. Дзяржава штогод адпускае вольныя сродкі на ўтрыманне бібліятэк, на папаўненне іх кніжных фондаў, пашырэнне сеткі бібліятэк. Цяпер на паліцах многіх і многіх сельскіх бібліятэк рэспублікі ёсць па дзве і больш тысяч тамоў кніг. Значна палепшылася абслугоўванне насельніцтва кнігай.

Але ў рабоце сельскіх бібліятэк ёсць

яшчэ намяла недахопаў. Бібліятэкары слаба арганізуюць прапаганду палітычнай, мастацкай і навукова-папулярнай літаратуры, рэдка арганізуюць літаратурныя вечары і канферэнцыі чытачоў і іншыя масавыя мерапрыемствы. А ўсё гэта асабліва важна цяпер, напярэдні другога Усеагульнага з'езду пісьменнікаў. Канкрэтная гаворка чытачоў аб здабытках і недахопах савецкай літаратуры, і ў прыватнасці беларускай, выступленні чытачоў на канферэнцыі, у друку і на радыё дапамогуць нашым пісьменнікам пазнавацца ад многіх недахопаў, падажучы ім новыя тэмы і г. д.

На волькі жалю, у некаторых бібліятэках уся работа з чытачом зводзіцца толькі да выдання і абмену кніг. Някіх іншых масавых мерапрыемстваў, якія-б прыцягнулі чытача ў бібліятэку, навуковы яго правільна разумець і разабрацца ў працы-таным творы, яны не арганізуюць. Такое становішча ў Смільавіцкай сельскай бібліятэцы Рудзенскага раёна, у якой на працягу года не праводзілася ніякай работы (загачык тав. Ярашэвіч). Няма тут актыву, які быў-бы ініцыятарам у наладжанні канферэнцый, літаратурных вечароў, дыскусій, лекцый і дакладаў. Між тым, у Смільавічах працуе волькі атрад савецкай інтэлігенцыі. Тут ёсць сельгасарцельныя тэхнікум, школа механізацыі сельскай гаспадаркі, дзіцячы дом, сярэдняя школа. У наўнасці ўсе ўмовы, каб у бібліятэцы адбылася гарачыя размовы аб прапачытых кнігах.

У тым, што Смільавіцкая бібліятэка прадуе дрэнна, вінаваты ў першую чаргу Рудзенскі атрад культуры. Не цікавіцца ён работам сваёй устаноў. Работнікі аддзела рэдакцыі гасці ў бібліятэках, хатах-чытальных і клубах. Звычайна іх наведванні ператвараюцца ў зборы лібаў і фактаў аб правядзенні рабоце. У рэспубліцы многі раённыя аддзелы і абласныя ўпраўленні культуры слаба кіруюць і даламагаюць сельскіх бібліятэкар, дамам культуры. Гэтым і тлумачыцца багдзейнасць многіх сельскіх устаноў культуры.

Больш увагі павінны аддаваць сельскія бібліятэкі прапагандзе кнігі. Таму не будзе ў нас такога становішча, калі часам дрэнна творы застаюцца невядомымі чытачу. Неабходна часцей наладжваць вітныя навінак, вышываць рэкамендацыйныя спісы літаратуры, кароткія агляты на атрыманыя кнігі. Для больш шырокай прапаганды новых кніг лепшымі бібліятэкары самі выяздуць у брыгады, на фермы і там раскажваюць калгаснікам аб атрыманай новай літаратуры. Вельмі важна ўдзяць заўвагі чытачоў на кнігі і своечасова выконваць іх. Форм і метадаў прапаганды кніг многа. Трэба толькі іх шыр выкарыстоўваць.

У многіх бібліятэках слаба настаяўлена навукова-атэістычная прапаганда. А якое тут шырокае поле дзейнасці для сельскіх бібліятэк. У аснову навукова-атэістычнай прапаганды трэба пакласці, як гэтага патрабуе ЦК КПСС, пашуарнае растлумачэнне найбольш важных з'яў у жыцці прыроды і грамадства, такіх пытаньняў, які будова сусвету, паходжанне жыцця і чалавек на зямлі, дасягненні ў галіне астраноміі, біялогіі, фізіялогіі, фізікі, хіміі і іншых навук, якія пацвярджаюць правільнасць матэрыялістычнага погляду на развіццё прыроды і грамадства.

Расце культурны ўзровень народа, расце і попыт на кнігу. Бібліятэка заклікана чула і ўважліва ставіцца да кожнага працаваўшага чытача. Бібліятэчная справа — важны ўчастак культурнага фронту. Бібліятэкар у нас — лепшы друг і дарадчык.

Госці з Кітая

Раніцай 19-га лістапада прадстаўнікі грамадскай Мінска дэлегацыі сустрэлі на вакзале дэлегацыю Ансамбля песні і танца Народна-вызваленчай арміі Кітая. Дарадчык гасцей пачыра вітальнік міністра культуры БССР тав. Кісялёў і намеснік старшыні горсавета тав. Філіпава.

У склад дэлегацыі ўваходзіць 268 чалавек. Мастацкі кіраўнік — Шы Лу-мін. Галава дэлегацыі — генерал Чэнь-І.

У нашай сталіцы госці прабудуць два дні, пазнаёмяцца з горадам, пабудуць на аўтавадары, у музеі Вялікай Айчыннай вайны, у тэатры оперы і балету. Ансамбль дасць у Мінску два канцэрты.

Вечар, прысвечаны германа-савецкай дружбе

Учора, у Мінску, у клубе Аўтапрамбуду адбыўся ўрачысты вечар, прысвечаны месячніку германа-савецкай дружбы.

Вечар уступілі словам адкрыў старшыня праўлення Беларускага таварыства культурнай сувязі з заграіцай Г. Верасаў.

З дакладам: «Дружба і культурнае супрацоўніцтва савецкага і германскага народаў» выступіў міністр культуры БССР Г. Кісялёў.

Пасля вечара адбыўся волькі канцэрт.

Саамяя Нерыс—народная паэтка Літвы

17-га лістапада спойнілася шістдзят год з дня нараджэння буйнейшай літоўскай паэты Саамяі Нерыс (памерла ў 1945 годзе). Ёе вершы і паэмы аб жыцці літоўскага народа шырока вядомы ва ўсіх брацкіх савецкіх рэспубліках. За зборнік «Мой край» паэтка пасмяротна ў 1947 г. была ўдасцоена звання лаўрэата Сталінскай прэміі.

Празідыум Вархоўнага Савета Літоўскай ССР прысвоіў С. Нерыс пасмяротна званне народнай паэты Літоўскай ССР. Выра-

шана таксама выдць збор яе твораў, стварыць мемарыяльны музей у Паламанасе.

У хуткім часе Дзяржаўнае выдавецтва БССР выпускае на беларускай мове анталогію літоўскай савецкай паэзіі, куды ўвоўдзе рад твораў С. Нерыс. Сярод іх — паэмы «Марытэ Мельнікайтэ», «Шахас большыякі» і «Паэма пра Сталіна», вершы «Савецкаму Саюзу», «Усёды бачу будучыню» і «Маці».

Палепшыць работу сельскіх бібліятэк

Разам з актывам

Далёка за межамі Ватвінаўскага сельскага Савета ведаюць бібліятэкары Марыю Міхайлаўну Грышчанка. Не першы год кіруе яна Ватвінаўскай сельскай бібліятэкай. Марыя Міхайлаўна прымала актыўны ўдзел у стварэнні гэтай бібліятэкі, клапацілася аб набыцці кніг, была адным з першых ініцыятараў будаўніцтва дома для бібліятэкі.

Цяпер Ватвінаўская сельская бібліятэка знаходзіцца ў новым прасторым светлым доме. На яе паліцах звыш 3.600 кніг. Створаны волькі актыві, з дапамогай якога наладжваюцца рознастайныя культурна-масавыя мерапрыемствы.

Часта наведвае бібліятэку лепшая калгасніца сельгасарцель «Іна Варце» Гадзіна Ларчанка. Старэйшая чытачка бібліятэкі Юрасіна Ігорэўна Іванавіча кожны тыдзень прыходзіць у бібліятэку за дзесяць кілометраў. Любіць, моцна любіць кнігу калгаснікі.

Міхалі Кузьміч Філімоненка ўжо не першы год праводзіць у садзе цікавыя міжрыніскія доследы. Гэтым чытачу бібліятэкар заўсёды дастае навіны, у якіх асветляецца перадача вопыт савадароў краіны.

Да Мары Міхайлаўны звяртаюцца не толькі за кнігай і часопісам. Калгаснікі прыходзяць да яе часта за парадаў, раскажваюць пра справы ў калгасе, раіцца, як лепш наладзіць праду ў брыгадзе. І ў гэтым факце арка раскрываюцца вялікая павага і любоў калгаснікаў да сціплага працаўніка — сельскага бібліятэкара.

М. МЕЛЬНІКАУ.

Перасоўныя бібліятэчкі

У Заслаўскім раёне арганізавана 16 кніжных перасовак. Сям перасовак у Гараснік сельсавеце, у калгасе імя Тэльмана — дзве, у трыоў і чацвёртай брыгадах, аддалены ад цэнтра сельсавета. Рагулярна дастаўляюцца кнігі ў Заслаўскую і Новадворскую МТС. За працай перасовак пільна сочыць раённая бібліятэка. Часта робіць абмен літаратуры рахунковод Рогаяўскай МТС Галіна Стромко, якая з'яўляецца кіраўніцай. Добраслуменна ставіцца да сваіх грамадскіх даручэнняў кіраўніца Іван Шахціцкі, камсамалец калгаса «17 гадавіна Кастрычніка». Ён дастаўляе чытачам не толькі мастацкую, але і навуковую, палітычную і сельгасарцельную літаратуру.

Заслаўская раённая бібліятэка значнае месца ў сваёй рабоце аддае прапагандзе кніг. Скарыстоўваюцца самыя рознастайныя формы і метады. Правадзяцца гутаркі, арганізуюцца выставкі, канферэнцыі, літаратурныя вечары, якія звычайна прыдзваюць шматлікіх ухадзельнікаў.

М. ЗАБАЛАУСКІ.

Калгасныя чытачы

Рана вечары ў гэты вясенскі дні. І як толькі замяю ахіне зморк, пачынаюць успыхаць электрычныя агні ў калгасных хатах, калі жывёлагадоўчыя фермы, на вуліцы пасёлка калгаса «Комінтэрн». Запальваюцца і арка свецкіх агні і ў калгасным клубе і бібліятэцы. Пасля п'янага рабочага дня прыходзяць сюды малады і старыя калгаснікі.

У памяшканні светла і ўтульна. На сценах — партреты кіраўнікоў партыі і ўрада, лозунгі і плакаты. Вобіць кова мастацка аформлены перспектывны план калгаса. Вельмі цікавы лібм гэтага плана. У 1953 годзе прыбытак сельгасарцель склаў два мільёны 812 тысяч 624 рублі. Сёння ён павялічыўся больш чым на 600 тысяч. У 1955 годзе прыбытак калгаса складе чатыры з паловаю мільёны рублёў, а ў 1956 годзе — пяць мільёнаў. Сама прыбытковая галіна ў калгасе — гэта жывёлагадоўля. Важкі і працяжы калгасніцкі. Толькі за восем месяцаў члены сельгасарцель атрымалі на працяжы два кілаграмы збожжа, пяць кілаграмаў бульбы і на чатыры рублі грыбны.

... Калгаснікаў вельмі сустракае бібліятэкар, высокі, рухавы, малады яшчэ мужчак Аляксей Карабаню. Ады прасяць у яго дамяно, другія — шашкі.

— А вам, баць, Андрэй Піменавіч, — шахматы? — звяртаецца ён да намесніка старшыні калгаса Бяндэрава, заўзятая шахматыста.

— Так, вядома. Расставіўшы фігуры, Бяндэраў пачаў «рэзацца», як тут гаворыць, з уочыткам МТС Віктарам Гарбатыўскім. Іх акружалі балеальніцы.

Да бібліятэкара падыходзіць малады хлапец Віктар Аўчыннік, трымаючы ў руках «Глыбокую пільну» Шамякіна.

— Ну як, спадабалася? — пытае ў яго Карабаню.

— Вельмі цікавая. Добра партызан апісвае. Мужныя яны, смелыя.

— А мне здаецца, — ушываецца ў размову сярэдніх год мужчына Пётр Антонаў, які таксама прайшоў паманяць кніжку, — цікавей кніжкі, чым гэта, няма, і ён наклаў на столік «Овод» Войніч. — Раю, малады чалавек, пачытаць.

Пётр Антонаў — лепшы калгасны конош, імя якога красуецца на калгаснай Дошцы гонару, — адзін з актывіўных чытачоў бібліятэкі. Яго фармулар стракаціць такімі запісамі: «Вуліца малодшага сына», «Брыжанаў», «Кавалер Залатоў Вяндзі», «80 тысяч кілометраў над вадой».

— А зараз, Лёша, — прасіць ён бібліятэкара, — дай мне «Анну Карэніну». Кажуць, таксама вельмі цікавая кніжка. — Ёсць такая. Раю пачытаць.

Расце кніжны фонд

Да Вялікай Айчыннай вайны ў калгасных і сельскіх бібліятэках Гаўскага раёна налічвалася звыш 75 тысяч экзэмпляраў рознай літаратуры. Немца-фашысцкія захопнікі амаль поўнасьцю знішчылі кніжны фонд гэтых бібліятэк.

За пасляваенныя гады колькасць кніг у бібліятэках раёна значна павялічылася. Цяпер толькі ў бібліятэках раёнага аддзела культуры налічваецца звыш 60 тысяч экзэмпляраў мастацкай, палітычнай, сельгасарцельнай і іншай літаратуры. Чытачамі гэтых бібліятэк з'яўляюцца звыш пяці тысяч рабочых, служачых і калгаснікаў раёна. Пры раённым, сельскіх бібліятэках і хатах-чытальных створаны і працуюць 94 кніжныя перасовы, якія абслугоўваюць паловачы брыгады 26 калгаснаў раёна.

Цяпер кніжны фонд усіх бібліятэк раёна складе звыш 150 тысяч экзэмпляраў рознай літаратуры.

І. ВІКТАРАУ.

Канферэнцыя чытачоў

Дзямі ў Камаяй сельскай бібліятэцы (Маладзечанская вобласць) адбылася канферэнцыя чытачоў па кнізе Н. Остроўскага «Народжаныя бурай». Настаўнік Камаяй сярэдняй школы т. Цітаў за ўступнай гутарцы раскажа аб жыцці Остроўскага. З характарыстыкай героўў кнігі выступілі вучанцы 9-га класа Галі Баранеўскага, Вера Кароз. Сваім ўражаннімі аб прапачытай кнізе падзяліліся многія калгаснікі.

І. КАРЫЦЬКА.

Новыя бібліятэкі

Надаўна ў рэсках Маўчаны, Жмураўна, Комсамольск Рэчыцкага раёна адрыліся новыя сельскія бібліятэкі. Зараз у вёсках раёна налічваецца 35 бібліятэк, з якіх 12 — пры сельсаветах, 6 — у вясковых клубах і 17 — пры хатах-чытальных.

Сельскія бібліятэкі значна папавяліваюць літаратуру. Толькі за апошні месяц бібліятэкамі ў раённым кніжным магазіне дабыта літаратуры больш чым на 20 тысяч рублёў.

М. КАРПАЧОУ.

На семінары

Кожны месяц у Клецкім раёне праводзяцца семінары культработнікаў. Надзвычай цікава праходзіў апошні семінар, дзе падзяліліся вынікі раённага агляду мастацкай самадзейнасці.

Біраўнікі самадзейных калектываў падзяліліся сваім вопытам.

У. НОВІК.

загачык Калгаснай сельскай бібліятэкі Колекскага раёна.

У вількай бітве народаў за мір усё

больш настольна гучыць пытанне, звернутае да юнакоў і дзячат услагу свету — моладзь, з кім ты?

Аб гэтым пытаецца старая беларуская калгасніца Купрыянава, чатыры сыны якой загінулі ў Вялікай Айчыннай вайне. Яна звяртаецца да ўсіх жаўчым свету з заклікам: «Маці, будзьце пільнымі! Няхай нашы сыны будуць салдатамі толькі адной арміі — арміі барацьбітоў за мір!» Гэта пытанне бясстрашна паставіў перад французамі Анры Маршэ, чыё імя стала сімвалам барацьбы французскай моладзі за мір, за спыненне вайны ў Вьетнаме. Гэта пытанне ў сэрцах і на вуснах мільянаў сумленных людзей па ўсіх краінах свету.

Гэту канферэнцыю моладзі Еўропы гаворыцца: «Мы, юнакі і дзячаты краіны Еўропы, якія ў большасці сваёй пазналі пакуты апошняй вайны, не хочам больш масавых забойстваў, разбурэнняў і пакуты».

Моладзь змагаецца за сваё права на мір, права на працу, адукацыю і адпачынак, яна звязвае барацьбу за лепшы ўмовы свайго жыцця з барацьбай супраць гоку і забраенняў, за мір і напывальную незалежнасць сваіх краін.

Гэту барацьбу ўзначальвае Сусветная федэрацыя дэмакратычнай моладзі. У радах СФДМ 83 мільёны юнакоў і дзячат 93 краін свету. Сусветная федэрацыя дэмакратычнай моладзі аб'ядноўвае маладых рабочых і сялян, служачых і студэнтаў, юнакоў і дзячат самых розных палітычных пераконанняў.

Савецкая моладзь, выхаваная ў духу пролетарскага інтэрнацыяналізма і павагі да іншых народаў, прымае дзейны ўдзел ва ўсіх міжнародных маладзёжных мерапрыемствах, накіраваных у абарону міру і ўмацаванне дружбы народаў.

Навёл Карчагіні і Олег Камэў, Ульяна Громава і Любоў Шэфцова сталі любімымі героямі мільяноў юнакоў за рубяжамі нашай Радзімы. У Пекіне і Шэньяне, у Варшаве і Сафіі, у Будапешце і Берліне асаваўцаца вопыт савецкіх маладых на-

У барацьбе за мір і дружбу

народаў

ватараў вытворчасці. Маладыя будаўнікі металургічнага камбіната «Новая Гута» ў Польшчы ў пісьме да савецкіх юнакоў і дзячат пішучы: «Мы будзем старацца, каб «Новая Гута» стала нашым Комсамольскам-на-Амуры, сонечным горадам шчаслівых людзей».

Хутка прапашны ўніверсальны трактар «Беларусь» будзе выпускацца і польскім заводам «Урсус» пад Варшавай. Восем чым польская моладзь, рабочыя і інжынеры працягваюць такую цікавасць да перадавога вопыту нашых трактаравадароў. Гэта яшчэ адзін прыклад брацкай дружбы і супрацоўніцтва між народамі.

Падтрымліваючы міжнароднае супрацоўніцтва, савецкія маладзёжныя арганізацыі пастаянна абменьваюцца з зарубяжымі арганізацыямі і дэлегацыямі рознай інфармацыяй, выданымі кнігамі.

З 1949 па 1953 год па запрашэнню Антыфашысцкага Камітэта савецкай моладзі ў СССР гасціла 236 маладзёжных арганізацый. За 9 месяцаў гэтага года ў Савецкім Саюзе павылава 80 маладзёжных дэлегацый. Усё большае колькасць савецкіх маладзёжных дэлегацый выязджае ў зарубяжныя краіны.

Хутка пашыраюцца міжнародныя сувязі і беларускай моладзі. Велізарны размах будаўніцтва і пасляваеннага аднаўлення ў Беларусі, поспехі ў развіцці яе культуры, выклікаюць усё большую цікавасць за рубяжам. У апошні час у Беларусі гасцілі маладзёжныя дэлегацыі з Германіі, Польшчы, Кітая, Карыі, Францыі, Канады.

У Савецкі Саюз у складзе дэлегацыі прыязджаюць розныя людзі, з рознымі палітычнымі поглядамі і настроямі. Ады прыязджаюць за канкрэтным вопытам, каб актыві ўкараніць яго ў сваёй краіне, другія — для таго, каб уласнымі вачыма ўбачыць дасягненні краіны сацыялізма, трыцяці едуць з неадарам і наспроўжана-сцю. Аднак хто-б да нас ні прыязджаў,

той не заставаўся раўнадумным да таго, што ён бачыў у Савецкім Саюзе.

Англіійска дэлегацыя, наведваючы ў Мінску політэхнічны інстытут, пераканалася, у прыватнасці, у іхныя савецкай прапаганды, якая распаўсюджваецца ворагамі дружбы народаў у Англіі.

Госці правалі два дні ў інстытуце. У першы дзень яны пазнаёміліся з агульным працэсам і ўмовамі жыцця студэнтаў, яны пабывалі ў аўдыторыях, лабараторыях, інтэрнатах інстытута. На наступны дзень яны прысутнічалі на студэнцкіх вечары англа-савецкай дружбы.

У першы дзень англійска дэлегацыя паведамілі студэнтам, што адзін з літэратуры англійскіх лейбарыстаў Герберт Морысан сцвярджае, што савецкія студэнты не маюць часу для адпачынку, і спыталі: «Ці так гэта?» У адказ госці пачулі ўсеагульнае выхад смеху. Між іншым, англійцамі згадалі і самі пераканана, чаму савецкія студэнты сустрэлі гэты выхад смехам. Пасля сканчэння вечара англа-савецкай дружбы гала англійска дэлегацыі Ф. Ротшылд заявіў: «Калі ўчырашнія наведанне даю нам магчымасць пазнаць жыццё, быт і ўмовы вучобы студэнтаў, дык сённяшняе наведанне паказала, што савецкія студэнты ўмеюць радасна весці і жыць. І ўжо не кажу пра канцэрт, у лобны канцэрт могуць пазайздросціць у той-жа краіне свету. Міжволі мы звяртаемся з пачуццямі агіты да тых у Англіі, хто гаворыць, што савецкія людзі не ведаюць радасці, не ўмеюць смяяцца, не любяць мастацтва».

Шведска дэлегацыя журналіста Май Хіршман, якая пабывала ў Савецкім Саюзе, усхвалявана гаварыла: «Краіна, якая мае такую моладзь, — багатая краіна. Мы бачым, што ў савецкіх дзяцей шчасліва будучыня. Нам радасна, што ўсе дзеці выхоўваюцца ў любові да міру. І наведана дзіцячы дом. Мы ўбачылі там шчаслівыя

дзіцячымі рукамі лозунг: «Мір усім народам». Усе дзеці спявалі песню пра мір. Тады мне было цікава страмаць сёлям. Гэты эпізод назаўсёды застаецца ў маёй памяці».

У артыкуле, апублікаваным Май Хіршман у Швецыі пасля вяртання з Савецкага Саюза, шведска журналістка піша: «Не толькі ў Беларусі і ў Мінску, але і ва ўсёй савецкай краіне жыве шчаслівае пакаленне».

„Хто смяецца апошнім“ на экране

Сатырычная камедыя К. Крапівы «Хто смяецца апошнім» на праву можа быць лічана ў фонд класікі беларускай савецкай драматургіі. Імя Тулягі, Зялёна, Гарахавцага сталі ў нас назойлівымі. Мічмане і жыхары іншых гарадоў з пачуццём вельмі задалаваўня глядзяць пастаноўку гэтай п'есы ў тэатры імя Янкі Купалы. Камедыя Крапівы стаяць у многіх тэатрах за межамі нашай рэспублікі.

Таму заканамерны зварот нашых кінематографістаў да гэтай п'есы.

Пераклад драматургічнага твора на мову кінематографіі — справа нялёгкай. Праблема за ўсё, вядома, зрабіць фільм-спектакль у выкананні таго ці іншага тэатральнага калектыву, з захаваннем арыгінальнага інтэр'есаў і мізаансцен. Такія фільмы неаднаразова выпускаліся на экраны, але яны не рашалі задачы экранізацыі драматургічнага твора.

Пастаноўчы калектыв фільма «Хто смяецца апошнім» (рэжысёр В. Корн-Саблін, апэратар А. Гіндбург), імкнучыся стварыць самастойны кінематографічны твор, не дубіраваў спектакль, а шукаў уласнае вырашэнне драматургічнай задачы. У радзе вынікаў калектыв дабіўся поспеху, але многія ў фільме расчароўвае.

Перш за ўсё, цяжка пагадзіцца з сваёй асаблівай мадэрнізацыяй сюжэта п'есы.

Зразумела жаданне рэжысёра правесці думку аб жыццёвай перахвастцы мінулага ў сьведомасці некастай часткі нашага грамадства. Так, падаўняцца, нахабнасць, падаўняцца захаваліся і на сённяшні дзень. Але іх кавірычныя п'есы былі далей ад тых, што былі п'есамі падаўняцца, чым ад тых, што былі п'есамі абстаіны, змяніліся ў многім узаемаадносінна паміж людзьмі. Савецкі народ прайшоў праз такое найбольшае выпрабаванне, якім з'явілася для яго Вялікая Айчынная вайна. І сёння нават Туляга не будзе так баіцца свайго зневажана падзеяства з нейкім дэмінісім паўночным. Што-ж дачыняцца Гарахавцага, дык гэты вораг, перанесены з п'есы ў сённяшняе рэаліснасць, мае патрэбу ў вялікіх удакладненнях. Перш за ўсё, не асяяна крыніца ўсіх амаральных, апагічных якасцяў гэтага прайдзенага. У п'есе ёсць недружэбны намір на яго прыналежнасць да нейкай тайнай антысавецкай арганізацыі, віраўнікі якой сфармавалі Гарахавцаму пасадку дырэктара Навукова-даследчага інстытута. Інакш цяжка сабе ўявіць, як мог ён прапрацаваць на такую адказную пасадку. Такія жаданні не пад сілу аднаму чалавеку, калі-б ён быў нават такім прайдзенам, як Гарахавца. Аб мінулым Гарахавцага мы ведаем толькі, што на яго рахунок ўжо лічыцца разважанне аднаго навуковага калектыва ў Кіеве.

Якія-ж ідэйныя вытокі і палітычныя падлібка свабоднага існавання «мамантавай свінні» ў нашы дні — на гэта фільм адказу не дае.

Няяснасць адчуваецца і ў многіх іншых месцах фільма. Возьмем, напрыклад, фінал. Сабраўшы вучоныя і супрацоўніцкі акадэміі на абмеркаванне даклада Гарахавцага, пастаноўчык задаўся мэтай паказаць, што «смяецца апошнім» народ. Але людзі, якіх мы ўпершыню бачым на экране ў момант развязкі кінаоповесці, не надзелены канкрэтнымі характарыстыкамі і ўспрымаюцца, як бязікая маса. Яны вымушаны з сур'ёзным выглядом выслухоўваць Гарахавцага да таго часу, пакуль, нарэшце, яго не развешваюць Левановіч і Чарнаус. Па п'есе ў гэтай сцэне ўдзельнічае невялікае вола людзей. Там заслухоўванне даклада аб «мамантавай свінні» заканамернае. Яно магло з'явіцца вынікам змовы Левановіча з Тулягай аб выкрыцці Гарахавцага. Таму і паводзіны ўсіх дзеючых асоб п'есы апраўданы. А што дачыняцца да тых, хто павінен апошнім смяецца над зэлінімі і гарахавцамі — Туляга або народ, — дык рэжысёр пайшоў тут па шляху механічнага, а не творчага вырашэння падзей. Хто не памятае, як вырастае ў спектаклі Туляга — Габэў, горада праходзячы міма Гарахавцага, які скурчыўся ў бясілай зяліні! Радаць перажывае ў гэтую хвіліну гадзельная зяліна: радаць выкрыцці прайдзенага, авантюрыста і нараджэння новага чалавека, які перамог у барацьбе сваю палахліваць і перамоцнаць.

Імкнучыся пашырыць рамкі кінаоповесці, пастаноўчыкі не ўсёды пакапаціліся аб тым, каб кожны дзіцячы кадр быў неабходным у фільме для больш поўнага выкрыцці ідэй твора, характарыстыкі герояў. Эпізод на кватэры Чарнауса, напрыклад, не выкікае асаблівых прычэпаў гледачу. Тут расказ Чарнауса аб сваёй дачцы ўлада перадаецца ў дзеянне. Гэта сцэна, праўда, атрымаў у фільме зразумела афарбоўку. Дачка не скардзіцца бацьку на свае няшчасці. Думкі яе цалкам пра бацьку. І, нягледзячы на тое, што ў артыста Г. Ракаванай амаль няма тэатравага матэрыялу ў ролі, яна здолела паказаць унутранае жыццё сваёй героіні.

Але, калі задумацца над эпасам эпізода на кватэры Гарахавцага, дык ён, на сутнасць, нічым не дапаўняе характарыстыку вобраза і можа быць без страты выкінуты з фільма. Тое-ж самае можна было зрабіць і з кадрамі, якія паказваюць паездку Веры ў Маскву. Ёй даводзіцца пераказаваць на пасяджэнні вучонага савета, што адбылася ў Маскве. Такія дапаўненні толькі тэрмізаць развіццё дзеяння, а то і проста разбураюць цэльнасць сцэнарыя, як літаратурнага твора. Сённяшні Мінек, які мы бачым на экране, машыны «Шабеда», універсітэцкія значкі на лацканіх піжамак — усё гэта прыкметы сённяшняга дня, а сюжэтна аснова п'есы даўляе ад нашага часу. Адкінуць-бы гэтыя прыкметы часу, і многія ў кінокарціне стану на сваё месца. Нішто не перашкаджае гледачу захапіцца хітрай мурашчэцкай цэці Каці і дэда Нічыпра (артысты Л. Раўжыца і Г. Грыгоні), здзіўляцца нахавству Гарахавцага ў вострым выкананні Л. Раўжыцы, нізакі і мяшчынству супраць Зялініных (артысты В. Платонаў і З. Браварская), свачувальна, але ад усёй душы смяцца над недарэчнай балаўнясцю Тулягі ў душоўным выкананні Г. Габэва і Г. Д.

Наогул, акцёрскі ансамбль фільма вельмі ўдалы. Замест бязвольнага Чарнауса, які ў спектаклі купаўся ў насё ў сваім абліччы адбітак ахварнасці, мы бачым на экране (арт. У. Уладзімірскі) чалавека вядомага, моцнага, які ў сапраўды хвіліны не губляе самавадавання.

Свежымі фарбамі бліснуў камедыйны талент артыста Т. Аляксеева (эпізодычная роля машыністы).

Фільм быў-бы больш значным і цікавейшым, каб майстэрства акцёрскага ансамбля было прыкладзена да дасканала распрацаванага сцэнарыя твора. П'еса ў сваім сцэнарным варыянце не падляблена, таму фільм глядзіцца не з такой вострай цікавасцю, як спектакль.

Г. КОЛАС.

На сцэне новага тэатра

У новым пудоўным будынку драматычнага тэатра гомельскія гледачы ўбачылі нядаўна першы спектакль па п'есе А. Арбузава «Гадзі вандраваніяў», пастаўлены маладым калектывам тэатра.

П'еса вельмі ўдала для выпрабавання творчых сіл тэатральнага калектыву, у якім ёсць шмат маладых выканаўцаў, бо героі п'есы — таксама малады.

«Гадзі вандраваніяў» — дэміні маладога пакалення, на долю якога выпадае многа цяжкіх задач у перадаванні і ў суровыя ваенныя гады. Дзеянне п'есы адбываецца на працягу васьмі гадоў — часу, дастатковага для фармавання любога характара. У цэнтры п'есы драматург паставіў вобраз Александра Ведернікава — чалавека па характара складанага і ў поўнай меры супярэчнага.

Галоўны рэжысёр тэатра Г. Бацман у асноўным правільна раскрыў ідэйную задачу спектакля. У сваёй рабоце ён імкнўся падкрэсліць, што навакольнае асяроддзе, увес савецкім лад жыцця, цяжкія гады ваенных выпрабаванняў дапамаглі Ведернікаву зразумець яго памылкі і стаць на шлях іх выпраўлення.

Ролью Александра Ведернікава ў спектаклі выконвае артыст П. Жыткавец. У яго трактоўцы Ведернікаў — чалавек, якому ўласцівы агнізм, выхваленне. Ведернікаў — звычайны чалавек, але ўсюкую работу ён імкнецца выканаць сам, без пачачай дапамогі. У першым акце ён высюкамерна заўвагае: «Нерад сабой патрабіна ставіць буйныя задачы. А сціпаць пакіне нядулічкі, яна іх здорава ўпрыгожвае». Адмоўнае ў характары Ведернікава не выпірае адразу. Толькі паступова, на працягу далейшых дзей спектакля вырысцоўваецца гэты вобраз.

Ад акта да акта артыст паказвае свайго героя ў яго аэвалюцыі. П. Жыткавец з тактам падкрэслівае, што для Ведерніка нішто не ўсё страчана. І сапраўды, калі мы ў шостае карціне бачым Ведернікава калі пераправа, адчуваем, што гэты чалавек, які так спадзіваўся на ўласнае «я», многіе перажыў, многіе пабачыў і многіе пераадуваў. І таму зусім зразумела гукаць словы Ведернікава: «Жыткавец: «У жыцці, як на вайне, нельга аднаму быць»».

П. Жыткавец умее падкрэсліць нязначна, на першы погляд, здавалася-б, непрыкметным жэстам, асобнай рысай, глыбока захаваныя ў характары свайго героя душэўную мяккасць, чэпнасць. І ў гэтым выявілася асаблівасць ігры звычайнага акцёра. Аднак пажадана, каб праца над роллю ён прадоўжыў у напрамку глыбейшага раскрыцця істотных рыс у характары Ведернікава.

Заслугоўвае ўвагі ігра выскініцы Леанітрадага тэатральнага інстытута Л. Дунец у ролі Лёсы — жонкі Ведернікава. У першых актах спектакля мы бачым Лёсу непарадную, часам па-дзіцячаму наіўную. Для яе Ведернікаў усё: яна раўняе яго і глыбока ўпаўнёна, што Александр выйдзе ў медыцыне нешта выдатнае, зробіць сапраўднае адкрыццё. Артыстка крок за крокам раскрывае характар сваёй героіні. Восем мы бачым Лёсу ў далейшым сцэнічным горадзе, дзе яна працуе на танкавым заводзе, выхоўвае дачку і з вялікай надзеяй чакае мужа.

Асабліва добра прайздзіць Л. Дунец сцэну, калі самы блізкі сябра яе мужа — ранены ўрач Міхаіл Лаўрухіна, аказваюцца ў тым-жа горадзе, што і Лёсы, чытае ёй

пісьмо ад Ведернікава, які пакахаў Ольгу. Захутаўшыся ў хустку, Лёсы доўга маўчыць і потым гаворыць Лаўрухіну: «Зацінаць дзверы. Як дзьме». Халодна на душы ў Лёсу, якую пакінуў дарогі ёй чалавек, але яна не аманана горам, яна будзе жыць і змагацца.

Л. Дунец валодае майстэрствам пераўвасаблення. З вялікай чалавечай годнасцю кідае яна словы Ользе, якая вярнулася з Ведернікавым з фронту: «Не бойцеся, я не стану зайдзеціцца... Я зараз не бедная».

Станоўча зарэкамендавала сябе маладая артыстка, выскініца Мінскага тэатральнага інстытута Н. Суравая ў ролі Ольгі. Яе Ольга са ўсёй шчырасцю спачатку адносіцца да Міхаіла Лаўрухіна. «Ён самы чысты і самы сумленны чалавек з усіх, што я сустракала», — гаворыць яна. У цяжкія ваенныя гады Ольга па сутнасці вырастоўвае Ведернікава ад смерці. У гэты-ж час зараджаецца паміж імі каханне. Ольга думае, што гэтае каханне дапаможа Ведернікаву пазбавіцца недахопаў, зразумець пану сямейства.

Аднак Н. Суравой прадстаіць яшчэ ўпарта праца над вобразам, над раскрыццём яго ўнутранага зместу. Вельмі малыя, напрыклад, змены мы наглядзем у характары Ольгі ў апошняй васьмай карціне, калі яна з Ведернікавым сядзіць на лавачцы перад замкнутым домам і з горькім гаворыць: «Мы цяпер, як сямейства». І калі Ольга рамае сьцэну ў Нар'ян-Мар, каб назаўбед пакінуць Ведернікава, гэта ўспрымаецца не як вынік і глыбокіх душэўных перажыванняў, а як простая самаафярнасць.

Ролью Міхаіла Лаўрухіна выконвае артыст А. Гаўрылаў. Лаўрухін больш «дэрасла», чым яго сябра. Паводзе яго слоў, ён ведае жыццё. Ён сумленны і патрабавальны чалавек.

Аднак вобраз Лаўрухіна цалкам не ўдаўся А. Гаўрылаву. Гледачу не верыцца, што Лаўрухін чалавек з жыццёвым вопытам, а яго суждэнні аб Ведернікаву намі ўспрымаюцца як надакучылі сентэнцыі.

З астатніх вобразаў запамінаецца партрэт ЦК на ваенным заводзе Архіпаў (артыст І. Дуброўскі), дэца Тася (Г. Смірнова) і санітарка Зойка Талакоцава (В. Бузук). Прыёма адзначаць, што мадада артыстка В. Бузук уадуліва аднеслася да раскрыцця амаль эпізодычнага вобраза санітаркі Зойкі. Не Зойка, не толькі «сарві-галава». У яе адносінах да ваеннарача Ведернікава адчуваецца глыбока захаванае да яго каханне, вялікая вера ў гэтага чалавека.

Т. Чыцяковай у ролі Галіны нехалае развясці ў суждэннях пра Ведернікава, таму яе словы: «Ён усё забраў ад мяне, нават маё да яго каханне» гукаць непераканаўча. Вобраз Галіны атрымаў невыразным.

З вобраза Аркадыя Ліпскага, «інжынера грамадскага харчавання», актёр К. Гарахоў зрабіў нейкага камядзітніка і іграе з разліку на танны змеіны эффект.

Добрае ўражанне пакідаець дэкарацыя (мастак М. Біліч).

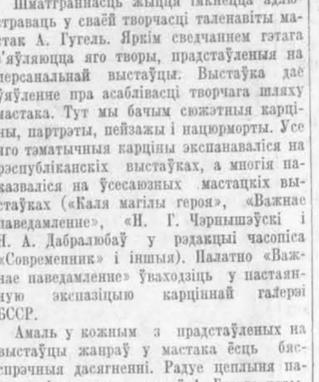
Спектакль «Гадзі вандраваніяў», нягледзячы на асобныя недахопы, паказвае, што творчому калектыву Гомельскага тэатра пад сілу складаныя творчыя задачы. Хоццця нажадзецца яму далейшых творчых поспехаў.

М. ДАНИЛЕНКА.

г. Гомель.

Творчая справаздача

Выстаўка твораў А. Гугеля

Дзючынка са збаном

Шматграннасць жыцця імкнецца адлюстраваць у сваёй творчасці таленавіты мастак А. Гугель. Ярым свечаннем гэтага з'яўляецца яго творы, прадстаўленыя на персанальнай выстаўцы. Выстаўка дае ўяўленне пра асаблівасці творчага шляху мастака. Тут мы бачым сюжэтныя карціны, партрэты, пейзажы і нацюрморты. Усе яго тэматычныя карціны экспанаваліся на рэспубліканскіх выстаўках, а многія паказваліся на ўсёваенных мастацкіх выстаўках («Калы магілы героя», «Важнае паведамленне», «Н. Г. Чарнышэўскі і Н. А. Дабралюбаў у рэдакцыі часопіса «Современник» і іншыя). Палатно «Важнае паведамленне» ўваходзіць у настаніную экспазіцыю карцінаў галерэі ВССР.

Амаль у кожным з прадстаўленых на выстаўцы жанраў у мастака ёсць баспярочнае дасягненні. Радуе цяпляня пачуцця і шчырасць, з якой А. Гугель падыходзіць да вобраза савецкага чалавека. У гэтым сэнсе яго карціна «Важнае паведамленне» (1949 г.) асабліва паказальная. Ёй расказваецца пра глыбокі патрыятызм савецкіх людзей, якія заўсёды жылі ў інтэрэсах Радзімы. Сюжэт карціны вельмі тыповы для перыяду Вялікай Айчынай вайны: з напружанай увагай слухае сям'я паведамленне на радыё аб перамозе доблеснай Савецкай Арміі. Добрай усемкай саргэты твар маці, якая прытуляецца да рэпродуктара; прыбылым з'яўляецца і вобраз бацькі, старога рабочага, які глядзіць на карту; каля яго — дачка, тут-жа побач — маленькая ўнучка. Нічога лішняга няма на гэтым палатне. Дэталі, якія паступова раскрываюцца, дапаўняюць змест. На стаце — сціплае сядзенне. Акно, на якім паднята маскіроўка, наклееныя накрывы напярочна палосы, медыцынская сумка на крадзе — усё гэта падкрэслівае, што дзесяці недалёка праходзіць лінія фронту.

Хвалюючай з'яўляецца кампазіцыя карціны «Калы магілы героя» (1947 г.), прысвечанай слаўнай памці доблесных савецкіх воінаў, якія аддалі сваё жыццё за свабоду і незалежнасць Радзімы. Працікінаець карціны, на жаль, парушаецца фігура воіна на пераднім плане, які яўна паірае.

Савецкія людзі ў мірнай стваральнай працы паказаны мастаком у кампазіцыі «Сеняк» (1948 г.). Тут адчуваецца агітымізм, жыццерадаасць калгаснікаў, паказаны на фоне сонечнага пейзажа. Тыпавы і карціне ўзяты з жыцця; каларытны, радасны, Вялікім недахопам карціны з'яўляецца адсутнасць натуральнасці ў рамаванні фігур, якія здаюцца штучна расставленымі.

Надзвычай складаная тема «Н. Г. Чарнышэўскі і Н. А. Дабралюбаў у рэдакцыі часопіса «Современник» (1950 г.). А. Гугель імкнўся не толькі намаляваць знешні вобраз рэвалюцыйных дэмакратаў, двух вялікіх дзеячоў рускай культуры, але перадаць іх унутранае жыццё. Аднак у карціне, на жаль, гэта не выяўлена. Пры знешняй законнасці кампазіцыі не мае сансагата завяршэння, адсутнічае ясны сюжэт, недастаткова глыбіня псіхалагічнай характарыстыкі двух вялікіх людзей.

Хацелася бачыць на выстаўцы дапаможныя партрэты-эцюды да вобразаў Чарнышэўскага і Дабралюбава. Успомнім, які ўважліва вялікі рускі мастак Сурыкаў, Рэлін і іншыя шукалі натуру для сваіх герояў, колькі партрэтаў пісалі ў працэсе стварэння карціны.

Мы маем права прад'явіць да А. Гугеля самыя высокія патрабаванні імяна таму, што ён умее наглядзець і заўважыць тыповыя і характэрныя. Аб гэтым гаворыць яго апошнія партрэты «Даярка» і «Калгасніца».

Мастака вабіць паказ дзіцей. У карціне «Шахматысты» (1951 г.) ён паказвае, як Ушак-Понер, гуляючы ў шахматы з дэдам, абгарывае яго. Дзед схваціў за галаву, за ім дапытава соцаць маці і дзючынка. Тут А. Гугель больш за ўсё захапіла вясёлае апаўдзіненне. Тыпавы не вызначана тонкасцю характарыстыкі, чаго нельга сказаць аб партрэтах калгасных дзіцей «Дзючынка са збаном», «Галючка дзючынік», «Дзючынка ў блакітным», напісаных з вялікай увагай і любоўю. Галіны творы таксама свечачь аб узрослым майстэрстве мастака.

У радзе пейзажаў ёсць жывое пачуццё настрою прыроды («Дарога ў Зялёнае», «Сакавік», «Снег растае»).

Матэрыяльнасць прадметаў добра перадае мастак у тоніках на колеру нацюрмортак («Нобакі», «Рыбы», «Мякі»).

А. Гугель — мастак, які астойліва і сістэматычна працуе. Аднак яму яшчэ трэба ўдасканальваць сваё прафесійнае майстэрства, каб творы яго занялі большае месца ў беларускім выяўленчым мастацтве.

Ф. ЛЕЙТМАН.

выкладчыца Мінскага мастацкага вучылішча.

Дарога ў Зялёнае

Мастака вабіць паказ дзіцей. У карціне «Шахматысты» (1951 г.) ён паказвае, як Ушак-Понер, гуляючы ў шахматы з дэдам, абгарывае яго. Дзед схваціў за галаву, за ім дапытава соцаць маці і дзючынка. Тут А. Гугель больш за ўсё захапіла вясёлае апаўдзіненне. Тыпавы не вызначана тонкасцю характарыстыкі, чаго нельга сказаць аб партрэтах калгасных дзіцей «Дзючынка са збаном», «Галючка дзючынік», «Дзючынка ў блакітным», напісаных з вялікай увагай і любоўю. Галіны творы таксама свечачь аб узрослым майстэрстве мастака.

У радзе пейзажаў ёсць жывое пачуццё настрою прыроды («Дарога ў Зялёнае», «Сакавік», «Снег растае»).

Матэрыяльнасць прадметаў добра перадае мастак у тоніках на колеру нацюрмортак («Нобакі», «Рыбы», «Мякі»).

А. Гугель — мастак, які астойліва і сістэматычна працуе. Аднак яму яшчэ трэба ўдасканальваць сваё прафесійнае майстэрства, каб творы яго занялі большае месца ў беларускім выяўленчым мастацтве.

Ф. ЛЕЙТМАН.

выкладчыца Мінскага мастацкага вучылішча.

— Выходзіць, — падміргваў у такіх выпадках Чорны.

Гадзіны ў дванаццаць, калі здача ў набор канчалася, з двара чуліся гукі катрыпкі.

— Хлопцы, прыйшла вясёлая музыка! — гукаў Чорны.

Аднак праз хвіліну мелодыя спынялася. Катрыпшчык стаў і, адраўшы галаву, паіраў на знаёмае акно.

— Не хоча дарам рукі быць, ён-жа ў мяне на пенсіі, — гаварыў Чорны і паказваўся ў акно.

Катрыпшчык супакоена ківаў галавою, і музыка зараз-жа пачыналася зноў.

Чорны ўвесь ператараўся ў сых. Спачатку іграў «Разлука», потым нейкі стары вальс, «Ойра» і нарэшце прасценцы марш, які ўмеў ўсе высокія музыканты і іграў яго на разыход малады з вяхорак.

Катрыпшчык пакідаў круціць ручку і зноў падмаў галаву. Усе прысутныя выбіралі з кішэняў драбяз, яна загортвалася ў шаперу і яшчэ раз фортакчу проста ў шапку старою. Ён кланяўся Чорнаму і паўтараў усю праграму. Дробныя грошы былі заўсёды ў Чорнага напатагове, ён гурбаваўся аб гэтым з раніцы, ідучы на работу, або спецыяльна хадаў у бубет вуліцаў папяроста. Калі-ж чаму-небудзь адрадалася затрымка з «вышатай пенсіі», стары браўся за ручку і напамінаў аб сабе, прагніваючы адну ці дзве п'есы. Пасля адыходу яго пачыналася самае цікавае. Музыкальная праграма на гэты раз паўтаралася самім Чорным. Ён дакладна і вельмі смешна перадаваў галасы хрыпчастых дудак інструмента.

— От, як быццам у Цімавічах пабыў, — са здавальненнем казаў ён, беручыся за работу.

Гаты нявінны перанакан, аднак, рабіўся і не зусім проста. Над музыку Чорны на нейкую хвіліну задумаўся, адсутнічаў у пакоі, пераоднасічы, відаць, на Слуцкім, дзе яму і давалася пачуць упершыню ўсе гэтыя нескладаны матывы. Абуджаўся настрой, а ён быў патрэбен тры-

валы, надоўга, калі садзіўся пісьменнік на ўсю ноч за рукапіс.

Для чыстага адначынку служыла іншае. Выходзячы пасля работы з рэдакцыі, Чорны вешаў загнуты кіеў на балісны шорны і грукочучы акутным канцом па прыдаў, ступінак, кій яцёў уніз, а Чорны наўдзіў хустка і спрытна тунатаў услед і заўжды паспяваў надхапіць яго ў апошнім прадедзі.

Гэта не ўдалася нават маладзёжышым. — Цельніку, бегаць не можаце! — казаў Чорны.

Адночы, уваходзячы з П. Трусам ў рэдакцыйны будынак, мы ўбачылі, што на ніжняй прыступцы, прытуліўшыся да сцяны, стаіць паважнага выгляду чалавек і са страхам і здзіўленнем глядзіць, як зверху, проста на яго, шпэрака соўнаецца з шумам і грукатам добра знаёмы нам кіеў. Уласніка не было. Прыхаўшышны бездакладны кій у цёмныя куткі, мы пачалі падмацца. Чорны на наступнай пляцоўцы вітаўся з тым самым чалавекам.

— Не бачылі, хлопцы, не прызджаў тутка мой кій? — заклочана спытаў ён.

Мы адракіся.

— Дык гэта ваг? — адзіўся незнаёмы, і такі вясёлы, што павяга, з якою ён трое руку Чорнаму, адразу-ж знікла з сцэна днага твару.

— Гімнастыку раблю, — растлумачыў Чорны.

Чалавек ажывіўся:

— Прыймай рабце гэта неабходна, але ці не лепш-бы гантаць набыць.

Незнаёмы меў дацвяненне да медыцыны і даў некалькі карысных парадаў. Наогул-жа і такі від гімнастыкі ён не адмаўляў, аднак на развітанне не без іроніі папашкараваў, што ў гэтай будыні малавата паверхаў.

Размовамі. Сустраўшы ў гэты час каго-небудзь знаёмага, Чорны ішоў разам толькі да першага скрывавання вуліц, адразу-ж пятаўся: «А табе ў ятормі бок?» і, у заўважэнні ад адказу, накіроўваўся сам у процілеглы.

Далей — пачыналася праца за сталом безадкорнай чыстаты з дэзюма кіламі вылікі аркушаў добрага бліпаперы. Зялёнае лаякалі ўнізаныя роўнымі неразборлівымі радкамі вельмі тонкіх, нібыта вяязаных літар, а перад сабою — яшчэ чыстыя.

Да строгага парадку

Музычная школа ў калгасе

Жнівёўскім вечарам мінула года старшыня калгаса Міхал Мікітавіч Валодзька ішоў з праўдзіна. Да яго далі гукі музыкі. Ён сцішыў крокі, прыслушаўся.

— Дык гэта-ж у доме Ручніка іграюць, — адагадаў старшыня і звярнуў да прыгожага будынка, праз адчыненыя вокны якога чулася музыка.

Прыход старшыні ў доме Ручніка ніхто не прыкмеціў, бо ўся сям'я — жонка, тры дзеці-школьнікі і сам гаспадар — так захапілася выкананнем вальсы «На сонках Манчжурый», што не пачула, як гошч ступіў дзвярмі.

Міхал Мікітавіч некалькі хвілін стаў моўчкі, любуючыся сямейным аркестрам. І калі некалькі інструментаў узгодна замовілі, старшыня заапладыраваў і, падшоўшы да гаспадара, паціснуў яму руку:

— Я даўно ўжо думаў, а зараз, вось у гэты самы момант, калі слухаў вашу музыку, канчаткова пераканаўся, што вам у калгасе трэба адкрыць музычную школу. Нахай наперад дзеці музыцы вучацца.

Праз некалькі дзён пытанне аб адкрыцці музычнай школы было пастаўлена на агульным сходзе. Прапанова старшыні многіх тая забянтывала.

— Нічога з гэтага не выйдзе, — кінуў словы з задніх радкоў калгасны дырэктар Уладзімір Лукашэвіч.

— Дзе-ж гэта бачна, каб у калгасе музыцы вучыліся! — у тон Лукашэвічу выгукнуў Пятро Пляхаў. — Ды і ахвочых да музыкі ў нас не завадзіць, вучыцца няма каго.

— Як гэта няма каго? — накінуўся на яго шафер Барыс Валковіч. — Ды я першы ў гэтую школу пайду, і ты не адстанеш.

— Наконт сабе не рачунаю. Як-жа я ў рукі бяну вазьму, калі мой бацька калгаснага рышу не любіць, — адказаў жартам Пляхаў.

Але большасць калгаснікаў ідэя адкрыцця музычнай школы прышлася па душы. Яны гарача яе падтрымалі, і з першага верасня мінулага года ў калгасе пачала сваю дзейнасць новая навучальная ўстанова — філіял Мінскай музычнай школы.

Дырэктары школы накіравалі ў калгас кваліфікаваных выкладчыкаў, забяспечылі філіял неабходнымі музычнымі інструментамі. Больш 30-ці дзяцей калгаснікаў былі залічаны ў групы па спецыяльнасцях: фартэпіяно, скрыпка, домры, мандаліны і інш. Дарчы, з сям'і Пятра Пляхава ў імя першых вучняў быў сямі і дзве дачкі. А праз некаторы час Пятро прывёз з Мінска для сваіх музыкаў некалькі струнных інструментаў і новыя баяны.

Аднойчы вечарам, калі нікога не было дома, Пятро дастаў баяны, добра абмацаў іх, а потым рашуча ўскінуў рамяні на плечы і пачаў падбіраць нейкую мелодыю.

А праз некаторы час сустраў Пятро сакратара партыйнай арганізацыі Сычкова і спытаў:

— Іван Сяргеевіч, ці нельга-б было пры нашай музычнай школе дарослым вучыцца?

— А што, вы таксама хочаце вучыцца? — А то як-жа! Я ўжо тры месяцы баяны з рук не выпускаю, іграць вучуся самастойна. Але нешта нічога не атрымавацца.

У хуткім часе пры школе было адкрыта ввечерняе аддзяленне. На першую лекцыю-канцэрт, якая была падрыхтавана вы-

Дзеці загадчыка калгаснай свінафермы Г. Ручніка — Маруся, вучаніца пятага класа, і Барыс, вучань другога класа, у час заняткаў у музычнай школе.

Фото І. Салавейчыка.

кладчыцкім саставам школы з мэтай папулярызацыі музыкі, сышлося вельмі многа моладзі і пажылых калгаснікаў. У той-жа вечар некалькі дарослых калгаснікаў былі залічаны на ввечерняе аддзяленне.

Як толькі спускацца прыцемкі, на заняткі або кансультацыі ідуць дзесяткі пажылых калгаснікаў. Вось конях Іван Цімафеевіч Матвейка. Яму ўжо 65 год, а ён бяры кансультацыю і ўрокі на партыі скрыпкі. Іграе ён даўно, а зараз жадае навучыцца іграць па нотах. З ім спаборнічае другі скрыпач яго ўзросту — Сцяпан Ірэншэвіч.

У гэтым годзе ў школе навучаецца 60 школьнікаў, моладзі і дарослых.

Мінуў толькі адзін год, а якую вялікую справу зрабіла школа ў калгасе! Пры яе дапамозе створаны гурткі мастацкай самадзейнасці, працуюць духавыя аркестры. Музыка грывала ўвайшла ў быт калгаснікаў.

— У нас цяпер многа музыкантаў, — гаворыць старшыня калгаса Міхал Мікітавіч. — Рада ў якім доме няма музыканта, а ў іншых сям'ях цэлыя хатнія аркестры створаны. Гэта сям'і загадчыка свінафермы Ручніка, настаўніка Лебедзева, шафера Валковіча, пастуха Мірчукі і многіх іншых. У калгаснікаў цяпер ёсць каля 20 баянаў і акардыёнаў, піяніна, раялі, многа гармонікаў і струнных інструментаў. Панаўняецца таксама музычная гаспадарка школы. У гэтым годзе калгас купіў піяніна, два баяны, некалькі скрыпак і гітар. На срэды калгаснікаў куплен стандартны фініскі домік, у якім цяпер размяшчаецца школа.

... Вечар. Клуб заапоўнілі па-саветскаму аправунытыя даяркі, палюды, механізатары. У фойе грывіць медзь духавога аркестра. Сяня адбудзецца вялікі тыматэатны канцэрт. Калгасныя музыканты — піяністы, скрыпачы, духавы аркестр — выканаюць творы вялікага рускага кампазітара Чайкоўскага.

В. НІКАЛАЕНКА, Н. ГЛУШАКОВА. Калгас імя Гастэль, Мінскі раён.

Размова аб станойчым героі

Праўда жыцця і станойчы герой літаратуры — гэтаму пытанню прысвяціла якая-та сваё пасаджэнне секцыя прозы ССР БССР. З дакладам выступіў крытык Н. Перкін.

— Чытач, — сказаў ён, — не адчувае поўнага задавальнення ўзроўнем мастацкага паказу нашага сучасніка, будаўніка камуністычнага грамадства.

Дакладчык падрабязна прааналізаваў ход дыскусіі аб станойчым героі, што разгарнулася ў апошні час на старонках друку, спыніўся на некаторых пытаннях, звязаных з практыкай стварэння вобраза станойчага героя ў беларускай літаратуры.

У. Карпаў гаварыў у сваім выступленні, што нельга механічна вырашаць пытанне аб тым, ці можа быць у станойчага героя адмоўныя рысы. Письменнік павінен следаваць праўдзе жыцця, паказваць чалавека па ўсёй пэраметры яго духоўных якасцяў, а не даваць нейкую механічную суму станойчых і адмоўных рысаў. Прамоўца лічыць, што станойчы герой павінен з найбольшай паўнатай выяўляць рысы свайго пачуцця, яго светагляд, жыццёвы філосафію. У нашых-жа творах звычайна больш выразаюць выяўляюцца погляды адмоўных персанажаў, а погляды станойчых герояў амаль не раскрываюцца. Гэта абмяжвае вобраз савецкага чалавека.

— Наш станойчы герой — прости савецкі чалавек, — сказаў П. Пестрак, — і абавязак пісьменніка — усвободзіць яго лепшыя рысы ў мастацкіх вобразах. — П. Пестрак адзначыў, што ў кожнага пісьменніка ёсць свой прататып станойчага героя, узяты з таго асяродка, з якім ён жыўся. Вобраз станойчага героя павінен усвободзіць лепшыя рысы асяродка простих савецкіх людзей.

А. Кучар у сваім выступленні падкрэсліў, што пры стварэнні вобраза станойчага героя пісьменнік павінен улічваць канкрэтны гістарычны ўмовы. Адносіны аўтара да свайго героя павінны быць абсалютна яснымі.

— Нам трэба больш і лепш бачыць тое, што вакол нас, больш любіць тое, аб чым мы пішам, і тады вобразы савецкіх людзей у нашых творах будуць жыццёвымі і праўдзівымі, — сказаў Я. Брыль.

Нельга ствараць поўнапрофны вобраз савецкага чалавека, калі не выбіраць сама характэрнае і тыповае ў нашым жыцці. Гэтую думку падкрэсліў М. Паслядовіч. Ён адзначыў, што ў паэзіі творах беларускіх празаікаў сустракаецца шмат вышадковага, неістотнага, і гэта замінае раскрыццю лепшых якасцяў героя. На думку прамоўцы, станойчы герой можа мець і адмоўныя рысы, але важна паказаць, як гэтыя рысы пераадоўляюцца.

І. Шамякін і А. Макаёнак прысвяцілі свае выступленні пытанню канфілікта ў мастацкіх творах. Яны лічыць, што толькі востры жыццёвы канфілікт дазваляе поўна раскрыць лепшыя рысы і якасці перадавога савецкага чалавека. І. Шамякін, у прыватнасці, адзначыў, што станойчы вобраз з рэманам аб Айчынай вайне атрымаўся больш яркімі і шматграннымі, чым у рэмане на тэмы пасляваеннага жыцця, бо ў іх аснове — рэальны канфілікт, зацята барацьба народа супраць ворага, у якой і раскрыліся самыя тыповыя рысы савецкіх людзей.

Аб усвободзіні станойчага ідэала нашай эпохі ў вобразе перадавога савецкага чалавека гаварыў Т. Хадкевіч.

Размова аб станойчым героі атрымалася б больш змястоўнай, калі-б яна была лепш падрыхтавана.

Самадзейныя кампазітары патрабуюць дапамогі

На працягу значнага часу секцыя самадзейных кампазітараў пры Віцебскім абласным ДOME народнай творчасці лічылася адной з найбольш арганізаваных моцных і творчых актывіў у рэспубліцы. Тут сістэматычна праводзіліся творчыя семінары па павышэнню ведзяў і абмярковаўся напісанні ўдзельнікаў секцыі творы. Былі створаны песні і інструментальныя п'есы, як напрыклад, «Лён» С. Малышова або «Полька» Ф. Чарнова, якія атрымалі шырокую вядомасць і набылі дзяржаўныя музычныя ўстановамі.

Але замест таго, каб замацаваць свае поспехі, дамагчыся новых дасягненняў у творчай і арганізацыйнай дзейнасці, па-шарыць свае рады, стаць больш патрабавальнымі да свайго музычнай творчасці, віцебскія самадзейныя кампазітары самазаспакоіліся, перасталі па-сапраўднаму працаваць, прыслухоўвацца да голасу крытыкі. Рэспубліканскі Дом народнай творчасці і Савоз савецкіх кампазітараў БССР таксама больш вясмы месцаў не цікавіліся тым, што робіцца ў Віцебскай секцыі.

Лепшай ілюстрацыяй таго, у якім дрэнным становішчы знаходзіцца Віцебская секцыя, з'яўляюцца вынікі праведзенага абласнога закрытага конкурсу на лепшую песню самадзейнага аўтара. Перш за ўсё звяртае на сябе ўвагу той факт, што ў конкурсе не пажадалі прыняць удзел самы кіравнікі секцыі і творчыя найбольш падрыхтаваныя аўтары, як І. Папоў, В. Смірнов і некаторыя іншыя, крываду-

чы на крытыку сваіх твораў, якая ў свой час мела месца.

Ідэя-мастацкі ўзровень многіх твораў, якія напісаны на конкурсе, вельмі нізкі, у большасці твораў характар мелодый не адпавядае тэксту, не адчуваецца элементарнай пісьменнасці ў запісу музыкі.

Аўтар «Вальсы вясны» — чалавек здольны, мае мелодычны талент, але ці можна назваць мастацкім яго твор, дзе сустракаюцца такія «паэтычныя» радкі, як «Ляўтае с неба ручныя сёбры», «счытае пара за парой в душістай траве»?

У «Вяснянай песні» другога аўтара мелодыя настолькі не адпавядае тэксту, што ўсе словы маюць багатуны націскі, калі сляваец яе.

У адным з найбольш цікавых і ўдалых па музыцы творах конкурсу — у «Песні аб Радзіме» Фрылікава — тэкст настолькі не адпавядае разуменню мастацкага, што песню не можа выратаваць і яркая, шырокараспяная мелодыя, добрая харавая фактура. З дванаці адной песні, што прыслалі на конкурс, толькі адна атрымала прэмію — «За вясоліцай» Г. Шадурскага (тэкст Л. Пузіліса — самадзейнага паэта з Мухаўскага раёна Віцебскай вобласці), але і тая мае асобныя недапрацоўкі ў харавой партыі і партыі баяна.

Віцебскай секцыі самадзейных кампазітараў неабходна аказаць дзейную дапамогу і дабіцца рашуча перамогу ў справе выхавання самадзейных кампазітараў Віцебшчыны.

І. НІСНЕВІЧ.

Хроніка культурнага жыцця

НАПЯРЭДАДНІ ВЫБАРАУ У НАРОДНЫЯ СУДЫ

Напярэдадні выбараў у народныя суды агітлектыў пры Пухавіцкім раённым ДOME культуры сістэматычна праводзілі лекцыі і гутаркі. Так калектывам былі праведзены ўжо лекцыі на тэмы: «Савецкі суд — народны суд», «Наша Канстытуцыя — самая дэмакратычная ў свеце», «За здарова быт у савецкай сям'і» і іншыя. Дзейсна рыхтуюцца зараз агітатары і мастацкія калектывы да выезда ў калгасы раёна.

А. ДЗЕМІДОВІЧ.

ВЕЧАР У БІБЛІЯТЭЦЫ

У Беларускай дзяржаўнай бібліятэцы імя В. І. Леніна маладыя паэты сустраліся з выбаршчыкамі народных судов рэспублікі. Крытык Г. Шчарбатаў выступіў з дакладам «Беларуская савецкая літаратура напярэдадні другога Усеасянознага з'езда пісьменнікаў». Свае вершы прачыталі Ул. Нядавецкі, Н. Гіленіч, С. Гаўрусёў, М. Арошка, І. Калеснік.

СУСТРЭЧА З МОЛАДЗЮ

У Мінскім ДOME афіцэраў адбылася сустрэча пісьменнікаў і кампазітараў з моладдзю. Крытык А. Есакоў расказаў аб падрыхтоўцы да другога Усеасянознага з'езда пісьменнікаў. Паэты А. Астрэйка, М. Аўрамчык, А. Русак прачыталі свае вершы. Чыталі А. Слесарэнка выканаў сатырычны верш Я. Коласа «Даная».

Аб сваёй працы расказалі прысутным кампазітары Я. Цікоцкі, Р. Пукст, Ю. Семянкіна.

АРТЫСТЫ У ГАСЦЯХ У КАЛГАСІКАУ

Да калгаснікаў сельскагаспадарчай арцелі «Новае жыццё» Барысаўскага раёна прыхаля група артыстаў Беларускай дзяржаўнай эстрады. Клуб калгаса быў перапоўнены. Артысты паказалі калгаснікам

сваю новую праграму — эстраднае стаўленне «Незвычайны канцэрт».

М. ПАЎЛАВІ заг. сельскага клубу

ЮБІЛЕЙ САМАДЗЕЙНАГА КАЛЕКТЫВУ

У снежні споўніцца дваццацігоддзе лектыву мастацкай самадзейнасці ў несе «Чырвоны ўдарнік» Асіповіцкага раёна.

Першы канцэрт маладога калектыву дадзены пасля ўрачыстага пасяджэння прысвечанага 17-і гадавіне Вялікай стрэчківай сацыялістычнай рэвалюцыі хаче-чыталі Пагарэўскага сельсавета.

Калектыв рос з году ў год і пераважвае ў калгасны ансамбль песні і танца, выступаў на сценах Мінска, Гомеля і Глібы.

У 1939 годзе ансамбль быў вылуча кандыдатам на Усеасянозна сельскага дарчю выставку ў Маскве, дзе з поспехам паказаў свой рэпертуар.

Пасля перамогі ў Вялікай Айчынай вайне ў калгасны ансамбль акрамя «Чырвоны» пачала брацца моладзь.

Цяпер калгасны ансамбль песні і танца лічыць у сваім складзе 35 чалавек. Клім адна з першых удзельніц ансамбля Будкіна Маркванна Чарыкова.

На рэанімацыю сельскай мастацкай самадзейнасці ансамбль песні і танца калгаса «Чырвоны ўдарнік» паказаў сваю новую работу: вальсы-харэаграфічны канцэрт «Вечарком за рэчкаю», якая паказана і на абласным аглядзе сельска-мастацкай самадзейнасці. Гэта выступленне было адзначана на раённым і абласным аглядах. Калектыв мастацкай самадзейнасці калгаса «Чырвоны ўдарнік» вылуча кандыдатам на рэспубліканскі агляд.

Рыхтуюцца да свайго юбілею, калгасны ансамбль песні і танца раз'язджае па катрамі па раён, паказвае не толькі св майстэрства, але і выказвае дапамогу ў ганаізанні калектыву мастацкай самадзейнасці ў калгасях.

Г. БЕЛАХВОСТАВ заг. Асіповіцкага аддзела культуры

У Шчучынскім раёне

Антырэлігійныя кукі

Пры раёнай бібліятэцы горада Шчучын (Гродзенская вобласць) створаны кукоты, у якіх сабраны многа літаратуры на антырэлігійныя тэмы. Чытачы бібліятэкі з цікавасцю знаёмяцца з кнігамі Д. Сідарава «Навуковыя прадабачні і рэлігійныя прапароты», М. Шоймана «Ватыкан на службе рэакцыі», О. Лепешынскага «Аб жыцці, старасці і доўгаліццях» і іншым.

Антырэлігійныя кукі створаны таксама пры Лядскай, Каменскай, Дэмбрэўскай і іншых хатах-чытальнях раёна.

Калгаснікі вучаюць працы вучоных

На паліцах Баярскай сельскай бібліятэкі многа палітычнай, мастацкай, сельскагаспадарчай і навукова-папулярнай літаратуры. Хлеббары першай паловаўчай бригады калгаса імя Будзёнага Іван Кісель і Соф'я

Ільіна вучаюць творы В. І. Леніна і Г. В. Сталіна. Калгаснікі Станіслаў Якіч, Фелікс Васюк, Іван Мікіла і іншы цікавіцца сельскагаспадарчай літаратурай. Яны вучаюць творы Мічурна, Вільям Дакучаева, Лысенка, знаёмяцца з кнігамі Брашураў, у якіх расказваецца аб вопы перадавоў сельскай гаспадаркі.

Кінофілмы для механізатараў

Рачоўка і служанка Шчучынскай МТ рэгулярна глядзяць новыя савецкія кінофілмы. Кожны месяц у МТС дэманструецца восем кінокарцін. Толькі за 20 дзён кінастрэчкі механізатараў уключылі «Вясель зоркі», «Анна на імні», «Дзеці партызанаў», «Мы з вамі дзесяці сустракаліся» і іншыя.

Акрамя мастацкіх механізатарам час дэманструюцца спецыяльныя навукова-тэхнічныя і сельскагаспадарчыя філмы.

В. ФЯДОТАВ.

Пісьмо ў рэдакцыю

Калі-ж адрамантуюць клуб?

Маладзёўскі Вяліка Вобрана (Мірскі раён) жадае культуры адпачываць, весела праводзіць вольны час. Але дзе адпачыць, пачытаць свежую газету, часопіс, паглядзець кінокарціну? Гэтак вытанне не турбуе старшыню сельгасарцелі імя Жданава

т. Бячко. Праўда, сярэд вёскі ўзнімаюць вялікае памышанне клуба, якое патрабуе адрамантаваць. Калгаснікі неаднаразова ставілі перад старшынёй калгаса пытанне аб гэтым, але ён адказвае, што няма чаг спахнацца.

Б. УЛЬЯНКА.

Невычэрпны талент

(Заканчэнне)

цы ў п'яўным перыядзе творчасці, глыбінёй прапінчэння ў савецкую рэалісмац.

У ранніх творах былі і наўдчы. Але воль Юры Гарэйка ўдака з астрого, выламаўшы жалезныя крата. Письменнік мог знайсці лягчэйшы і таму больш верагодны спосаб, скажам, уціць з дошчкі ці ад канвойнага. І аднак не зрабіў гэтага, а выбраў герою самы цяжкі шлях, прымушчы нас паверыць, што гола, акрываўлены чалавек знайшоў у сабе сілу выраць неадзіна ўмацаваны ў акне і бегчы полем і лесам па марозе. Але-ж мы ўжо адчулі вялікую жыццёвую сілу Гарэйкі, усю нянавісць яго да панства, уварасці, з якому ён, знісены, будучы недалёка ад дома, не зайшоў туды, а даганяў і дагнаў сваю частку. І таму навяртыў ў яго ўціць з астрого.

Міхал Тварыцкі знайшоў пачак грошай і не толькі не аддаў іх дзяржаве, а яшчэ і кінуўся з сякераю на жонку. Гэта падрыхтавана і абумоўлена ўсім развіццём вобраза, зацэўраванага прахляем дробна-ўдасцітца. Ад прысвечнага грошай да свядомай працы па будоўлі, да разліку з ненавісьню Скуратонічам, чый кулацкі побыт атручаву свядомасці Тварыцкага, герой праходзіць доўгі шлях пераарбіі. І тут пісьменнік можа не паргшыць супраць праўды, хоць, мажэ, жыццёвае здарэнне, накладаена ў аснову твора, было і не гэтым.

Раннія творы яшчэ не мелі ў сабе туюгі пружыны сюжэту, а часта складаліся з новых і свежых апісанняў, якія павінны былі быць цікавымі самі па сабе.

«У Саўкі Чухавала конь» — проста нялюдская справа, лававуі, востразды, худы, як дошка, пад касматай скурай роб-

ры тырчаць, як частак. Дай яму сена, а ў яго і пажаваць няма чым, сцёбаны яго пугаю, — а ён возьме і ляжа там, дзе стаў» («Забойства»).

Праз пяць год у «Вацькаўшчыне» для такога апісання пісьменніку спатрабіўся толькі адзін сказ:

«Коль гэты адрымаў сваю маладосць і адрабіў сваю сілу ў Сурвілі...».

І дарові, і усім ясна, якая каяна мог прадаць прагаты кулак і што за худобу на паперу і складаў у папкі, на чаргу.

Часамі добры пачатак перабіў работу. Калі ён быў іскравы і вёў задуму, напісанае раней ажыццяўляўся ў бо.

Для гэтага чалавека было-б найвялікшай радасцю, каб дзень працягваўся талды шасцідзесят, а на змену змораным вачам і руцэ былі-б свежыя. О, тады-б ён усё паспеў!

І паспеў быць.

Чорны — праўдзінны дэталіст чалавечка абеу ў трох вялікіх войнах, пад час Кастрычніцкай рэвалюцыі і ў далейшым, у пару перабудовы вёскі на сацыялістычных пачатках. Асноўнае імкненне станойчых герояў пісьменніка як нельга лепш выражаецца назвай аднаго з апошніх яго твораў — «Поткуі будучыні».

Калі габрабейскага вайна 1914 г. выкілака ў саўдата толькі стыхійнае пацучцэ нездавальнення і пратэсту (Пятро Тадаровіч), дык у грамадзянскай такі чалавек усведамае, чаму ён бароніць гэваў Кастрычніка (Валодзя Кастрыцкі). Герой Чорнага з твораў перыяду Айчынай вайны — гэта ўжо свядомыя амагары (Лукашэвіч, Катубовіч, Татарычын), у сэрцах якіх гарыць вялікая любоў да свайго народнага шчасця. У цяжкіх баях яны адстойваюць права на светлую будучыню, імкнучы хутчэй наблізіць яе разам з партыяй, з усім савецкім народам.

І тым больш жыццёвымі і праўдзівымі паўстаюць гэтыя героі перад намі, што станаўленне іх і выпростванне на ўвесь

горды чалавечкі рост адбываецца паступова, проста і натуральна, не праз дэкларацыю, а праз канкрэтныя ўчыны.

Асабліва цёпла і любоўна малюе Чорны моладзь, падлеткаў і дзяцей (да іх дбаем мы пра будучыню, яны павінны з'явіцца творцамі яе і яшчэ больш: дасягнуць сталасці думкі і характава пацучцэ, самі станаў будучыняй).

Дзеці павінны былі стаць у цэнтры новага твора Кузьмы Чорнага — п'есы, якую ён называў трагедыяй.

Мы сустрацілі ў Маскве, калі я на поўны час вярнуўся з фронту. К. Чорны прадаваў надзвычай настольніва і пёльна. Шматлікімі артыкуламі, сатырычнымі фельетонамі, выступленямі валаў ён за вызваленне роднай зямлі, за перамогу савецкага народа над фашысцкімі захопнікамі. У той-жа час пісаліся новыя творы і ўпарта, хоць па старонцы ў дзень, аднаўляліся страчанымі, згараўшымі ў Мінску рукапісы. У гэціхціх нумары